

Список використаних джерел:

1. Іщенко Т. Виховна робота з особовим складом в умовах розвитку Збройних Сил України (1991–2006 рр.). Науково-дослідницький центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2013. С. 114–130.
2. Кобзар А. Організація виховної роботи у Збройних Силах України у 2000–2003 рр. *Військово-науковий вісник*. 2012. Вип. 17. С. 69–74.
3. Кобзар А. Становлення та розвиток структур виховної роботи у Збройних Силах України (1991–2011 рр.). Кандидат історичних наук. Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, 2013. С. 97–112.
4. Львівський територіальний архівний відділ Галузевого державного архіву Міністерства оборони України (ЛТАВ ГДА МО України), ф. 797, оп. 1п, спр. 26.

Маслюк О.Г.

здобувач,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

**КУЛЬТУРА ПЕРЕГЛЯДУ КІНОФІЛЬМІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ РСР В 1944–1945 РР.**

Протягом 1943–1944 рр. відбулося вигнання нацистів з території Української РСР та Закарпаття. Влада відразу розпочала відновлювати роботу кінотеатрів і кіноустановок. Метою роботи є на основі архівних документів та газетних статей визначити рівень обслуговування глядачів кінотеатрів та культурний рівень самих глядачів.

В приміщеннях кінотеатрів виникали конфлікти. Причиною таких конфліктів часто ставали військовослужбовці. 9 жовтня 1945 р. в кінотеатрі «Перемога» міста Дніпропетровська перед другим вечірнім сеансом о 19 годині військовослужбовець встав на вході в зал і нікого не пропускав. Біля залу зібралося багато людей, і вони повалили контролера. За даними працівників закладу близько 40-50 осіб переглянули фільм безкоштовно. Винного не покарали, і він навіть зміг переглянути фільм. 7 жовтня 1945 р. в цьому ж кінотеатрі правила користування порушила вже ціла військова частина. У них було лише 250 квитків, натомість кіносеанс відвідало більше 300 військовослужбовців [13, арк. 48–49]. В кінотеатрах Дніпропетровська

куплені місця самовільно займали не лише військовослужбовці, а й діти [13, арк. 49].

Правила поведінки в публічних місцях порушували державні та партійні чиновники. В кінотеатрі Луцьку працівник облкоопспілки під час кіносеансу запалив. Коли йому зробили зауваження, він відмовився кинути палити, аргументуючи це тим, що він «обласний працівник» [14].

Про низьку культуру українських глядачів писалося в гумористичному журналі «Перець». Наприклад, автор листа під псевдонімом «Я. Українець» в жартівливій манері описувалися проблеми з дисципліною в закладі: «Стоючи в черзі, ти ризикуєш позбавитися голови від жартів малолітніх пустунів, які обрали дах кінотеатру на арену своїх небезпечних ігрищ. По дорозі до фойє у тебе з м'ясом вирвуть рукава з пальто й деформують грудну клітку. В самому залі тобі на плечі покладуть ноги, заплюють лушпинням (це в кращому разі) або висмикнуть спід тебе стільця й ти, брязнувшись об підлогу, відіб'єш собі печінку» [7]. Подібні дані наводяться в газеті «Радянська Волинь» від 13 листопада 1945 р. Автор описував стан місцевого кінотеатру: «...в приміщенні, де розміщені білетні каси, завжди брудно, люди товпляться, чути лайки, бешкетують хулігани. У фойє так само мало ладу. Відвідувачі палять цигарки, сміяться. Дійшло до того, що і в залі глядачів завжди під час сеансу цигарковий дим стоїть стовпом, крізь який ледве видно екран» [14].

Кінотеатри великих міст України не могли задовольнити запит українських глядачів. Тому працювали спекулянти. Наприклад, в газеті «Правда Украины» від 7 березня 1945 р. був виданий фейлетон під назвою «В шесть часов вечера перед началом сеанса» (*переклад назва відомого радянського фільму тих часів «В шість годин вечера після війни»* – О. М.). Головними героями розповіді були Вася і Маня, які «наївно мріяли потрапити в кіно». Події відбувалися в кінотеатрі «Комсомолец України». Автор вказував на великі черги до каси кінотеатру і перекупників, які продавали квитки. Автор писав також про проблему, коли на одне і те ж місце продавали не один квиток. Ось як це описується в фейлетоні: «Подходит (до Васи і Мані – О. М.) гражданин, еще недавно бывший собственником барашкиного воротника. У него билеты на эти же места» [8]. Написання фейлетону в газеті центрального партійного органу привернуло увагу київської міської влади. Міське управління кінофікації дослідило спекуляцію з квитками в кінотеатрі «Комсомолец України» і звільнило директора закладу [2]. Вже в травні

1945 р. стало відомо про доволі радикальну боротьбу влади зі спекулянтами. Зусиллями влади і дирекції кінотеатру «Ударник» було затримано та ув'язнено двох спекулянтів. В «Комсомолец України» було затримано групу перекупників і відкрито додатковий зал на 200 місць, який мав зменшити дефіцит квитків [9].

Зокрема, в газеті «Київська правда» автор, критикуючи обслуговування на Подолі та Куренівці, жартував, що для купівлі квитка в кіно необхідно було мати «інтимну дружбу» з касиром [9]. В деяких кінотеатрах України дирекція закладу знайшла доволі цікавий вихід. Наприклад, багато глядачів кінофільму «Кошій безсмертний» в львівському театрі «Парк» змушені були переглядати фільм навстоячки. В кінотеатрі продавалися квитки для перегляду фільмів навстоячки, в деяких – декілька квитків на одне місце. Тобто дирекція закладу йшла свідомо на порушення прав глядачів з метою збільшення зборів від прокату. Але заробіток ні в якому разі не впливав на якість демонстрації кінокартини. Автор статті у газеті «Вільна Україна» вказував на те, що якість показу кінофільмів була на низькому рівні, адже «картина рветься по 10-15 разів», а «замість звуку в залі чути свист та тріск» [1].

В Ульяновському районному клубі Сумської області колгоспники купили квитки для перегляду фільмів «Серенада сонячної долини», «Два бійці», «Фронт», але через деякий час кіномеханік повідомляв, що зіпсувалася кіноапаратура. Натомість колгоспникам так не повернули коштів [10].

Були суттєві проблеми в демонстрації кінофільмів на профспілкових кіноустановках, які розміщувалися в клубах і палацах культури при заводах і фабриках. В статті «Кинопередвижка не приехала...» в газеті «Труд» від 19 жовтня 1945 р. повідомлялася проблеми, які виникали з показом фільмів в профспілковій кіномережі Донбасу. Стан копій був дуже низької якості. Наприклад, в гірничому клубі міста Сніжне Сталінської області демонстрували кінофільм «Богдан Хмельницький», який мав рівень «придатності 20%» [5].

На якість показу впливала не лише зламана кіноапаратура, зношеність копій чи недосвідченість кінооператора. В багатьох кінотеатрах не було екранів, а фільм проектувався на стіну, екрани з горілої бляхи і газет. Тому 14 липня 1944 р. Управління в справах кінофікації при РНК УРСР звернулося до заступника голови РНК УРСР Л. Корнійця. Згідно постанови РНК СРСР від 4 листопада 1943 р. «Про першочергові заходи по відновленню кіномережі УРСР» Управлінню

кінофікації при РНК УРСР було виділено 6 000 м бавовни для технічних потреб і 6 000 м для поліпшення побутових умов робітників. Закупки мала проводити українська контора «Текстильзбуту» («Укртекстильзбут»). РНК УРСР виділила в 1 кварталі 1944 р. 60 тис. крб. на дану справу, а в другому – 15 тис. Натомість «Укртекстильзбут» витратив лише за перше півріччя 3 тис. крб., що призвело до низької якості показу фільмів в районних центрах, де майже зовсім не було кінотеатрів з хорошими екранами [12].

В радянських кінотеатрах було надзвичайно брудно, про це свідчать газетні статті. Крім звичайного галасу під час показу фільму, після кіносеансу на підлозі можна було знайти лушпайки з насіння, мандаринову шкірку, шматки паперу та недопалки. У фойє кінотеатру імені К. Лібкнехта в місті Харкові висів плакат «Лузати насіння суворо заборонено» [4]. Ситуація з виконанням санітарних норм та інфраструктурою була не кращою навіть в столичних кінотеатрах. В листі керівника Управління в справах кінематографії при РНК УРСР до заступника голови РНК УРСР Д. Мануїльського зазначалося, що в кінотеатрі «Комсомолец України» меблі в залі для глядачів були зламані, стіни пошарпані, а вікна – без скла. Касові вестибюлі були тісними. Зовні сама будівля кінотеатру була брудною, а тротуар біля закладу розбитий. Управління в справах кінематографії при РНК УРСР критикувало міську владу, яка мало приділяла увагу роботі кінотеатрів. Через це київський трест ОБМЧ-305 Наркомату цивільно-житлового будівництва виконував ремонт кінотеатру «Комсомолец України» погано. В листі вказано, що за два місяці вони виконали роботу на 32 тис. крб. (всього сума ремонту складала 330 тис.). Кількість робітників не перевищувала 11-13 осіб. При чому майже кожного дня кваліфікованих працівників брали на сторонні роботи [11, арк. 34].

Важливою причиною зриву показів кінофільмів була відсутність електроенергії. В деяких районах Львівської області 15-20 днів кіноустановки не демонстрували фільмів через відсутність електроенергії, нерідко причиною простоїв була відсутність 2-3 літрів гасу. Автори статті звинувачують місцеву владу в бездіяльності [4].

Отже, стан обслуговування та культура перегляду кінопродукції були на досить низькому рівні. В кінотеатрах часто виникали конфлікти за участі військовослужбовців. Представники влади і військовослужбовці використовували своє високе становище в суспільстві, іноді порушуючи права глядачів та працівників закладу. Наявна кіномережа міста Києва

не могла задовольнити потреби населення столиці, тому цим користувалися перекупники. З метою підвищити рентабельність закладу працівники продавали кілька квитків на одне місце. В кінотеатрах було брудно, глядачі залишали після сміття та продуктові відходи. Все це свідчить про низьку якість обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Анненков Я. Налагодити роботу кінотеатру. *Вільна Україна*. 1945. № 256. 28 грудня. С. 6.
2. «В шість часов вечера перед началом сеанса». *Правда Украины*. 1945. № 67. 5 апреля. С. 3.
3. Евентов А. Про елементарні норми поведінки в театрах і кіно. *Соціалістична Харківщина*. 1944. № 24. 5 лютого.
4. Кіно на селі. *Радянська Буковина*. 1945. № 52. 14 березня. С. 1.
5. Оленко Б. Кинопередвижка не приехала... *Труд*. 1945. № 247. 19 октября. С. 3.
6. Перед літнім сезоном. *Київська правда*. 1945. № 93. 16 травня. С. 2.
7. Перець. 1944. № 22.
8. Подчекаев Ал. В шість часов вечера перед началом сеанса (Кинобоевик в 2-х частях). *Правда Украины*. 1945. 7 марта. С. 3.
9. Полевой Е. Справи кінофікаційні. *Київська правда*. 1945. № 222. 11 листопада. С. 1.
10. Про роботу кіно. *Більшовицька зброя*. 1944. 13 жовтня. № 184. С. 4.
11. ЦДАВО України. Ф. 4733. Оп. 1. Спр. 42. 117 арк.
12. ЦДАВО України. Ф. Р-2. Оп. 7. Спр. 1498. 142 арк.
13. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 46. Спр. 781. 278 арк.
14. Шаповалов Ф. Безладдя в луцькому кінотеатрі. *Радянська Волинь*. 1945. 13 листопада. № 225. С. 2.